

Kapitoly z českého dějepisu umění I—II. (Předchůdci a zakladatelé, sv. I; Dvacáté století, sv. II). Napsal kolektiv pracovníků ÚTDU ČSAV v Praze pod vedením Rudolfa Chadrabý, Josefa Krásy, Rostislava Šváchy, Anděly Horové. Praha, Odeon 1986, 229 + 410 s., 89 + 168 černobílých ilustrací.

Dvousvazková kolektivní publikace koncipovaná jako celkový pohled na vývoj českého dějepisu umění s důrazem na zhodnocení přínosu vůdčích osobností oboru je časově vymezena počátky zájmu o umělecké památky v 16. a 17. století až po současné výsledky a v rámci tohoto úseku je naznačena periodizace, metodické souvislosti a tradice domácího a světového bádání. Celkem dílo obsahuje téměř čtyřicet samostatných studií, v nichž je zhodnocen badatelský vklad čelných reprezentantů oboru, počínaje zakladatelskou osobností Jana Erazima Vocela přes historiky kultury (např. M. Tyrš, K. Chytil), vídeňskou umělecko-historickou školu, za jejíž vyvrcholení lze označit dílo roudnického rodáka Maxe Dvořáka, až po dějiny moderního umění, novou orientaci ve třicátých letech a současnost. Tyto studie jsou seřazeny do určitých celků odrážejících vývojové souvislosti. Jsou uváděny souhrnnými úvodními výklady a každá ze studií věnovaných jednotlivým osobnostem je vybavena bohatým poznámkovým aparátem a výběrovou bibliografií díla.

Kapitoly z dějepisu umění představují významný ediční počín, neboť poprvé podávají moderní ucelený pohled na vývoj celého oboru a jeho nejdůležitější mezníky včetně metodických a filozofických východisek těch badatelů, jejichž přínos byl podstatný a určující. Samostatná pozornost je v knize věnována i počátkům dějin umění na Moravě a dalšímu vývoji ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století (I, s. 75—86, 213—225), které zpracoval B. Samek, a v celé řadě studií nalezne nepostradatelné informace i archeolog středověku. Týká se to zejména těch badatelů, kteří věnovali svoji pozornost středověkému umění a speciálně architektuře či uměleckému řemeslu, včetně architektury lidové, hradů atd. Již samotný J. E. Vocel, jehož přínos hodnotí K. Benda (I, s. 87—105), je zakladatelskou osobností nejen českého dějepisu umění, ale i archeologie, a podobně jsou zde zařazeni i ruští byzantologové působící v meziválečném období na filozofické fakultě Karlovy univerzity, N. L. Okuněv a N. P. Kondakov (II, s. 95—100; napsala M. Studničková), z nichž druhý jmenovaný bývá označován jako otec ruské archeologie. Z jeho žáků jmenujme alespoň známého badatele v oblasti velkomoravské architektury J. Pošmourného.

Značná pozornost v publikaci je věnována vlivu vídeňské školy a jejímu vrcholu v osobnosti Maxe Dvořáka, kterou podrobně rozebírá R. Chadraba (II, s. 9—70), a na jeho výklad navazují studie o českých reprezentantech tohoto směru ovlivněných názory A. Riegla, F. Wickhoffa a Maxe Dvořáka, či přímo o jejich žácích. Jmenujme z nich alespoň V. Birnbauma (II, s. 101—117; napsala J. Hořejší), Z. Wirtha (II, s. 126—138; V. Dvořáková), J. Cibulku (II, s. 161—170; K. Benda), profesora brněnské univerzity E. Dostála (II, s. 171—178; J. Vacková) a další. Samostatné místo je mezi těmito osobnostmi věnováno i zakladateli české umělecko-historické školy A. Matějčkovi (II, s. 152—160; L. Hlaváček) a jeho žákům i žákům V. Birnbauma, s nimiž se setkáváme v dalším oddílu, věnovaném náznamům nové orientace v letech třicátých. Z nich se o širší poznání středověku zasloužili především Birnbaumovi žáci, pozdější profesor FF UJEP v Brně V. Richter (II, s. 284—294; R. Švácha), J. Květ (II, s. 298 až 300; J. Krása) a z žáků E. Dostála, jenž přímo zprostředkoval „vídeňskou školu“, pozdější profesor FF UJEP v Brně A. Kutal (II, s. 301—309; Z. Plátková-Všetečková). V. Birnbaumem byl ovlivněn i V. Mencl (II, s. 317—325; V. Dvořáková) a generačně sem náleží také D. Menclová (II, s. 310—316; V. Dvořáková), oba významní badatelé v oblasti středověké architektury. Z profesorů brněnské univerzity je nutno jmenovat ještě A. Friedla (II, s. 331—337; K. Benešová). Závěrečná část (s. 349—370) stručně seznamuje čtenáře s výsledky uměnovědného studia dosaženými v současnosti, v období vymezeném zhruba celým poválečným vývojem, kam se samozřejmě prolínají i již uzavřená díla řady badatelů, rozebíraná v předchozím oddílu. Publikace je vybavena i velmi instruktivní, bohatou a dobře vybranou obrazovou dokumentací.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ

Jan Janák (vedoucí autorského kolektivu)—Pavel Balcárek—František Čapka—Zdeněk Měřínský—Vratislav Nejedlý—Jan Trojan—Marie Zaoralová, **Dějiny Brtnice a připojených obcí.** Vlastivědná knihovna moravská, sv. 52. Brno, Muzejní a vlastivědná společnost ve spolupráci s Místním národním výborem v Brtnici 1988. 436 s., 26 obr., 142 fotograf. tab.